

MỘT SỐ YẾU TỐ TÂM LÝ XÃ HỘI TÁC ĐỘNG ĐẾN CÔNG TÁC GIÁO DỤC THANH NIÊN

• ThS. LÂM THỊ SANG

Sở Giáo dục - Đào tạo Bạc Liêu

Thanh niên có vị trí đặc biệt quan trọng trong sự nghiệp cách mạng và tương lai của dân tộc. Ở bất cứ quốc gia nào, thanh niên cũng được xem là nhóm xã hội đặc thù, được phân chia theo độ tuổi nhất định (khoảng từ 15 tuổi đến 35 tuổi). Do đặc điểm của lứa tuổi, thanh niên có sự phát triển nhân cách một cách mạnh mẽ. Muốn tập hợp và phát triển tối đa sức mạnh tâm lý, thể chất và trí tuệ của thanh niên cho sự nghiệp cách mạng thì phải chú ý đến các yếu tố tâm lý xã hội; khai thác và lựa chọn các yếu tố tâm lý tích cực, hạn chế và khắc phục được những ảnh hưởng tiêu cực của các tác động xã hội đến tâm lý của các tầng lớp thanh niên.

1. Một số yếu tố tâm lý xã hội tác động đến công tác giáo dục thanh niên

1.1. Tâm trạng xã hội

Tâm trạng xã hội của thanh niên thường nảy sinh như một phản ứng tất yếu, tự nhiên đối với các sự kiện, hiện tượng, những biến động quan trọng xảy ra trong hiện thực cuộc sống có liên quan mật thiết và có ảnh hưởng mạnh mẽ đến sự thỏa mãn hay không thỏa mãn nhu cầu vật chất và tinh thần của thanh niên.

Trước sự thay đổi và phát triển nhanh của cuộc sống, các nhu cầu, sở thích, nguyện vọng của thanh niên cũng thay đổi và mang tính xã hội rõ nét. Việc tìm hiểu được tâm tư, tình cảm, ý chí, hoài bão của thanh niên là điều không phải dễ dàng và không phải địa phương hay đoàn thể nào cũng làm được. Từ đó, vấn đề đặt ra là phải quan tâm nghiên cứu một cách thực sự nghiêm túc các mong muốn, tình cảm, tâm tư của thanh niên. Các - Mac đã từng nói "Bản thân tư tưởng sẽ không là cái gì hết nếu nó tách khỏi những lợi ích". Để hình thành tâm trạng xã hội tích cực cho thanh niên trong tất cả các hoạt động xã hội thì cần phải tìm hiểu và giải quyết được:

- Quy luật gia tăng nhu cầu của thanh niên.
- Phân loại nhu cầu: Hợp lý và không hợp lý ở từng thời điểm, hoàn cảnh của các nhóm thanh niên.
- Phân loại lợi ích: Chính đáng và không chính đáng.

- Tổ chức các hoạt động để thỏa mãn nhu cầu và tôn trọng quyền lợi của thanh niên.

Con đường để hình thành tâm trạng xã hội tích cực cho thanh niên khá phong phú: Tuyên truyền đầy đủ, kịp thời các quan điểm, chủ trương của Đảng trên các phương tiện thông tin đại chúng; thực hiện tốt các chính sách ưu đãi cho thanh niên ở các lĩnh vực; tạo cơ hội cho thanh niên học tập, lao động và cống hiến. Các con đường này cũng được xem là những phương pháp "miễn dịch" tâm trạng tiêu cực cho thanh niên, giúp thanh niên phấn khởi, lạc quan, an tâm lao động và cống hiến cho dân, cho nước.

1.2. Niềm tin

Niềm tin đúng đắn của thanh niên ta hiện nay là sự tin tưởng vững chắc vào tính chính nghĩa, tính đúng đắn và tính chân lý của các đường lối, chính sách của Đảng, nhà nước và vì thế thanh niên sẽ cố gắng lao động, rèn luyện theo sự tin tưởng đó.

Niềm tin của thanh niên, lực lượng chiếm gần 30% dân số, có thể làm nên nhiều điều kỳ diệu cho xã hội. Vì không chịu đói nghèo, lạc hậu, thanh niên đã không ngừng phấn đấu vươn lên với ý chí tự lực, tự cường, chủ động lập thân, lập nghiệp. Tuyệt đại bộ phận thanh niên có niềm tin sâu sắc và luôn ủng hộ sự nghiệp đổi mới của đất nước. Chính niềm tin này đã tạo nên các sức mạnh tinh thần rất lớn, giúp thanh niên có thể vượt qua các khó khăn, các trở lực trong cuộc sống.

1.3. Dư luận xã hội

Có thể hiểu dư luận xã hội là một hiện tượng tâm lý xã hội biểu thị thái độ phán xét, đánh giá, đề nghị của thanh niên về tất cả các vấn đề mà họ quan tâm. Chúng ta có thể sử dụng dư luận như một phương tiện, căn cứ để tác động mạnh mẽ đến nhận thức, tình cảm, thái độ của thanh niên; có thể nêu ra các chuẩn mực, hướng dẫn thanh niên những việc nên làm, những việc nên tránh.

Khi có một dư luận nào đó xuất hiện trong nhóm, tập thể của thanh niên thì nó nhanh

chóng tác động vào ý thức, chi phối hành vi của thanh niên. Tùy thuộc vào dư luận mà thanh niên có thể ủng hộ nhiệt tình hay phản đối mạnh mẽ một hiện tượng, quan điểm nào đó.

Dư luận xã hội trong thanh niên phụ thuộc khá nhiều vào trình độ hiểu biết, hệ tư tưởng, số lượng, chất lượng thông tin mà họ thu nhận được. Có thể thông tin không đầy đủ, thiếu rõ ràng hoặc do âm mưu phá hoại (tung ra những thông tin sai sự thật) nên thực tế ở một số địa phương có một bộ phận nhỏ thanh niên đã sai lầm khi tin vào các thông tin đó. Việc cung cấp, phân tích thông tin và định hướng dư luận đúng đắn cho thanh niên là điều mà các cấp, các ngành cần phải quan tâm và thực hiện tốt.

Dư luận tích cực được lan truyền đúng hướng, rộng rãi trong các tầng lớp thanh niên có tác dụng tạo nên sinh khí phấn khởi, thi đua lành mạnh cho thanh niên trong các lĩnh vực hoạt động. Ngoài ra dư luận xã hội trong thanh niên còn có chức năng giám sát các hoạt động của các tổ chức xã hội. Việc nắm rõ và chính xác các dư luận xã hội trong thanh niên sẽ giúp cho Đảng và Nhà nước kịp thời có các chủ trương đúng đắn, sát hợp cho công tác đoàn kết, tập hợp và giáo dục thanh niên trong các giai đoạn phát triển khác nhau của xã hội.

1.4 . Nhân cách và uy tín của người lãnh đạo tổ chức thanh niên

Hiệu quả của việc tuyên truyền, giáo dục thanh niên phụ thuộc khá nhiều vào uy tín, nhân cách của người lãnh đạo tổ chức thanh niên. Một trong những tính chất của tổ chức thanh niên là tính tự nguyện. Vì thế các tác động xuất phát từ người thật, việc thật sẽ có sức thuyết phục rất cao với thanh niên. Các tác động lãnh đạo theo kiểu "hô khẩu hiệu" hay "ra lệnh", "chỉ tay 5 ngón" đều không có tác dụng hoặc có tác dụng ngược lại với lực lượng này.

Do sự thay đổi của một số định hướng giá trị, cuộc sống hiện nay đã hướng thế hệ trẻ tới mô hình nhân cách của con người kiểu mới: năng động, sáng tạo, biết làm giàu chính đáng bằng trí tuệ và khả năng, nhạy cảm về chính trị, trọng chân lý, không khoan nhượng với cái xấu,... Vì thế người lãnh đạo tổ chức thanh niên cũng phải biết tự điều chỉnh và rèn mẫu nhân cách của mình cho phù hợp. Họ phải có uy tín cao, phạm vi ảnh hưởng tác động sâu rộng trong thanh niên, có sức cảm hóa, thuyết phục và nêu gương cho thanh niên noi theo. Nếu một vị lãnh

đạo chỉ biết hô hào, kêu gọi sự cống hiến của thanh niên nhưng trong suy nghĩ và hành động thì lo tranh giành địa vị thu vén lợi ích cá nhân, so bì, tị nạnh với người khác thì không thể nào xây dựng được một lực lượng thanh niên tiên phong, gương mẫu. Uy tín, nhân cách của người lãnh đạo sẽ dần dần góp phần tạo nên uy tín và chất lượng của thanh niên. Vì thế thanh niên không thể hàng ngày, hàng giờ học tập, rèn luyện và làm việc bên cạnh những "mẫu" lãnh đạo yếu về chuyên môn nghiệp vụ, thiếu những phẩm chất đạo đức. Một trong các tiêu chuẩn quan trọng hàng đầu của người lãnh đạo tổ chức thanh niên là phải thật sự có đức, có tài, đủ phẩm chất năng lực gánh vác việc chung, được thanh niên mến phục và tín nhiệm.

2. Một số giải pháp nâng cao chất lượng giáo dục thanh niên từ góc độ tâm lí xã hội

2.1 Đối mới công tác tuyên truyền, giáo dục thanh niên

Đẩy mạnh các hoạt động, giáo dục bằng nghệ thuật, văn hóa, chú trọng các hình thức tuyên truyền bằng hình ảnh qua các thiết bị hiện đại phù hợp với mục đích giáo dục, truyền thống dân tộc, nhu cầu và thị hiếu của thanh niên. Niềm tin sẽ được củng cố vững chắc hơn nhờ vào sự tác động trực tiếp của người thật, việc thật. Các cuộc gặp gỡ, giao lưu với những tấm gương điển hình hay việc nhân rộng các mô hình tích cực sẽ là cơ sở, phương tiện chắc chắn để hình thành, củng cố niềm tin cho thanh niên.

Công tác khen thưởng, phê bình kịp thời, chính xác, khách quan cũng là một trong các điều kiện để củng cố niềm tin cho thanh niên. Các tổ chức thanh niên cần phải loại bỏ dần tính hình thức, cào bằng trong khen thưởng. Việc đấu tranh với những biểu hiện tiêu cực trong lực lượng thanh niên phải được thực hiện đến nơi đến chốn và từng cá nhân thanh niên phải được tham gia vào công việc này.

2.2 Tăng cường giáo dục, nâng cao nhận thức cho thanh niên để họ có thể thích ứng tích cực với những thay đổi của thời đại mới

Trong giai đoạn mở cửa, trước sự thay đổi nhanh chóng của xã hội, thanh niên thích ứng và hội nhập khá nhanh với tình hình kinh tế, xã hội của đất nước và khu vực. Vì thế, các định hướng giá trị của thanh niên đã và sẽ tiếp tục thay đổi. Cho dù có thể thay đổi một số định hướng giá trị nhưng yêu cầu "hồng thắm", "chuyên sâu" thì thanh niên vẫn phải tiếp tục phấn đấu, rèn luyện.

Bởi vậy ở đây việc tăng cường giáo dục, nâng cao nhận thức cho thanh niên để họ có hướng phấn đấu, rèn luyện đúng đắn là một giải pháp thực sự cần thiết.

2.3 *Tạo điều kiện cho thanh niên tiếp cận với nhiều nguồn dư luận (với những tính chất khác nhau) và cung cấp đầy đủ các thông tin có liên quan để họ có thể phân tích đúng đắn các dư luận.*

Các tổ chức, đoàn thể cần giúp cho thanh niên biết phân tích tính chất, động cơ của dư luận để tự họ có thái độ đúng hơn là ép buộc họ nghe dư luận một cách máy móc. Chủ động tạo ra các dư luận lành mạnh, đa dạng cho thanh niên. Tổ chức các cuộc gặp gỡ, trao đổi, đối thoại giữa thanh niên với lãnh đạo Đảng, chính quyền. Các cuộc gặp gỡ này là cơ hội để thanh niên so sánh, đối chiếu các dư luận, từ đó họ tự xác định thái độ đúng đắn đối với các dư luận tích cực và các tin đồn nhảm, sai lệch sự thật.

Sức lan truyền của dư luận rất nhanh, nếu không nắm bắt kịp thời có thể dẫn đến những hậu quả đáng tiếc cho công tác giáo dục thanh niên.

2.4 *Tăng cường vận dụng tâm lý học xã hội vào công tác giáo dục thanh niên, đặc biệt ở các lĩnh vực:*

- Giáo dục các thanh niên phạm pháp, thanh niên sa vào tệ nạn xã hội.

Thường thì khi nghiên cứu các hành vi phạm pháp hay các tệ nạn xã hội của thanh niên người ta hay tập trung phân tích các nguyên nhân, tìm ra vai trò của gia đình, nhà trường, . . . Vấn đề đặt ra là bên cạnh việc tìm hiểu các yếu tố trên cần phải nghiên cứu cả quá trình xã hội hóa nhân cách, nghiên cứu các quá trình hình thành tâm thế xã hội và sự biến đổi các định hướng giá trị của thanh niên. Quá trình xã hội hóa nhân cách, thay đổi định hướng giá trị của thanh niên bị ảnh hưởng dưới tác động của hoàn cảnh kinh tế, xã hội, phong tục tập quán của địa phương và cả nhu cầu, tình cảm của thanh niên.

Các thanh niên phạm pháp hay sa vào tệ nạn xã hội thường trải qua một quá trình của sự thay đổi nhận thức, tình cảm, ý chí... Tiến trình thanh niên bị rủ rê, lôi kéo, giai đoạn thanh niên bị lung lay ý chí... là quá trình biến đổi khá rõ về nhân cách và định hướng giá trị. Nếu tìm hiểu kỹ sự biến đổi này và có biện pháp tối ưu (cùng với sự tác động của các yếu tố, các lĩnh vực khác)

thì công tác giáo dục thanh niên phạm pháp hay thanh niên sa vào tệ nạn xã hội có thể thu được hiệu quả cao.

- Lĩnh vực hôn nhân và gia đình

Vận dụng tâm lý học xã hội vào lĩnh vực này sẽ giúp cho thanh niên chuẩn bị tốt về tâm lý và hành vi cho cuộc sống gia đình; giúp cho thanh niên hiểu rõ các mối quan hệ trong gia đình, vai trò của gia đình trong việc xây dựng xã hội (hay xây dựng đời sống văn hóa mới ở khu dân cư), những thay đổi của gia đình để thích nghi với cuộc sống hiện đại. . .

Tâm lý học xã hội còn có thể được vận dụng tốt trong việc nghiên cứu sự hấp dẫn liên nhân cách, vạch ra các quy luật hình thành tình yêu, tìm ra các cách thức để giữ tình yêu bền chặt cho thanh niên trong cuộc sống gia đình.

2.5 *Phải tổ chức nghiên cứu các tác động của các yếu tố tâm lý xã hội đến hoạt động của thanh niên ở từng miền, vùng*

Mỗi miền, vùng có những đặc điểm đặc thù riêng, bởi vậy cần nghiên cứu các tác động của các yếu tố tâm lý xã hội đến hoạt động của thanh niên ở từng miền, vùng. Kết quả nghiên cứu này làm cơ sở cho các cấp lãnh đạo có những yêu cầu, đòi hỏi và cả những chính sách phù hợp để phát huy tối đa sức mạnh của thanh niên trong sự nghiệp đổi mới đất nước nói chung và trong công cuộc phát triển kinh tế - xã hội ở từng địa phương nói riêng.

TÀI LIỆU THAM KHẢO

1. Nguyễn Phúc Ân, *Một số khía cạnh tâm lý xã hội cần lưu ý đối với công tác lãnh đạo và quản lý trong cơ chế thị trường*, NXB Trẻ, 1996.
2. Bùi Văn Huệ (chủ biên), *Tâm lý học xã hội*, Hà Nội, 1995.
3. Đào Thị Oanh, *Tâm lý học xã hội*, Hà Nội, 2003.
4. Bùi Ngọc Ánh, *Tâm lý học trong xã hội và quản lý*, NXB Thống kê, 1995.
5. Đoàn TNCS Hồ Chí Minh 70 năm xây dựng và trưởng thành, Nhiều tác giả, NXB Thanh niên, Hà Nội, 2001.
6. Những nội dung cơ bản của Nghị quyết Đại hội Đoàn toàn quốc lần VIII (Tài liệu của TW Đoàn TNCS Hồ Chí Minh), Hà Nội, 2/2003.

SUMMARY

The article presents the effects of some socio - psychological factors on the education of youths and proposes some possible solutions to improve the quality of young people from the socio - psychological angle